

RUSKON KUNTA

Ruskon kunnan vesihuoltolaitoksen taloustarkastelu 31.10.2023

Vesi-Hox Oy 31.10.2023

Ruskon kunnan vesihuoltolaitoksen taloustarkastelu 31.10.2023

SISÄLLYSLUETTELO

- 1. Vesihuoltolain määräykset maksuista**
- 2. Ruskon vesihuoltolaitoksen toimintaympäristö ja sen muutokset**
- 3. Ruskon vesihuoltolaitoksen nykyisen taksatason tarkastelu**
- 4. Taksojen tarkastelu pitkällä aikavälillä**
- 5. Veden käyttömaksu vuosille 2024 - 2026**
- 6. Jäteveden käyttömaksu vuosille 2024 - 2026**
- 7. Taksarakenteen tarkastelu**
- 8. Yhteenveto ja toimenpidesuosituks**

1. Vesihuoltolain määräykset maksuista

Vesihuoltolaitosten toimintaa säätelee Suomessa ensisijaisesti vesihuoltolaki (9.2.2001/119). Lain tavoitteena on turvata sellainen vesihuolto, että kohtuullisin kustannuksin on saatavissa riittävästi terveydellisesti ja muutoinkin moitteetonta talousvettä sekä terveyden- ja ympäristönsuojelun kannalta asianmukainen viemärointi.

Vesihuoltolain 18 §:ssä on esitetty maksujen yleiset perusteet.

Vesihuollon ja huleveden viemäroinnin maksujen tulee olla sellaiset, että pitkällä aikavälillä voidaan kattaa vesihuoltolaitoksen uus- ja korjausinvestoinnit ja kustannukset. Maksuihin saa sisältyä enintään kohtuullinen tuotto pääomalle.

Maksujen tulee olla kohtuulliset ja tasapuoliset. Maksun suuruudessa voidaan ottaa huomioon tarve säädellä veden kulutusta, veden erityinen käyttötarkoitus taikka jäteveden poikkeuksellinen laatu tai määrä. Maksujen tulee tarpeen mukaan olla sellaiset, että ne edistävät veden säästäväistä käyttöä ja jäteveden määrän vähentämistä sekä ehkäisevät haitallisten aineiden johtamista viemäriin.

Vesihuoltoa voidaan tukea kunnan, valtion ja Euroopan yhteisön varoista. Tuki on otettava huomioon kustannuksia 1 momentin mukaisesti katettaessa. Vesihuollon tukemisesta on lisäksi voimassa, mitä siitä erikseen säädetään.

Vesihuoltolain 19 § mukaan vesihuoltolaitoksen tulee periä vesihuollosta käyttömaksua. Käyttömaksu peritään kiinteistön käyttämän veden ja poisjohdettavan jäteveden määrän ja laadun perusteella. Vesihuoltolaitos voi periä käyttömaksua myös huleveden viemäroinnistä.

Lisäksi laitos voi periä liittymismaksua ja perusmaksua sekä muita maksuja laitoksen toimittamista palveluista. Nämä maksut ovat eri alueilla erisuuruisia, jos tämä on tarpeen kustannusten oikean kohdentamisen tai aiheuttamisperiaatteen toteuttamisen vuoksi taikka muusta vastaavasta syystä. Liittymismaksun suuruudessa voidaan ottaa huomioon myös kiinteistön käyttötarkoitus.

Kunnan tai yrityksen tulee kirjanpidossaan eriyttää vesihuolto muista toiminnoista. Vesihuollolle on tilikausittain laadittava tase, tuloslaskelma ja rahoituslaskelma sekä esitettävä niiden liitteenä olevat tiedot. Tase ja tuloslaskelma on laadittava kirjanpitolain ([1336/1997](#)) säännösten mukaisesti.

2. Ruskon kunnan vesihuoltolaitoksen toimintaympäristö ja sen muutokset

Ruskon vesihuoltolaitos on vesihuoltolaissa (119/2001) tarkoitettu Ruskon kunnan vesihuoltolaitos, joka vastaa vesihuollon palvelujen järjestämisestä kunnan vahvistamalla toiminta-alueella. Laitoksen tehtävänä on talousveden laatuvaatimukset täyttävän veden toimittaminen asiakkaille ja asiakkaiden viemäriverkostoon toimittamien jätevesien pois johtaminen ja toimittaminen edelleen puhdistettavaksi ympäristöviranomaisen edellyttämällä tavalla. Vesihuoltolaitoksen jakama vesijohtovesi on peräisin omilta vesilaitoksilta Vahdolta ja Ruskolta. Pohjaveden puhdistuksessa käsittelyksi riittää pH:n nostaminen kalkkikivialkaloinnilla. Vesilaitosten toimintaa ja verkostopumppausta ohjataan ja valvotaan automaatiojärjestelmien avulla.

Jätevedet puolestaan toimitetaan koko kunnan alueelta Turun kaupungin verkoston kautta Turun seudun keskuspuhdistamolle, jossa Ruskon kunta on osakkaana. Ruskon vesihuoltolaitos huolehtii myös

vesihuoltoverkoston suunnittelusta, rakentamisesta ja kunnossapidosta sekä asiakaspalvelusta. Toimintaa ohjaavat elinkaariajattelu ja kestävä kehitys.

Vesihuoltolaitoksen tarkoituksena on toteuttaa mahdollisimman tehokkaasti kunnallistekniikan perusparannusta. Tavoitteena on mm. hulevesien vähentäminen verkostossa ja korjausvelan lyhentäminen. Osuuskuntien verkostoja suunnitellaan liitettäväksi osaksi kunnan verkostoja.

Kunnan organisaatiossa vesihuoltolaitos on teknisen lautakunnan alainen kirjanpidollisesti eriytetty taseyksikkö. Henkilökuntaan kuuluvat vesihuoltopäällikkö (50 % työajasta), kolme vesihuoltolaitoksenhoitajaa, joista yksi 50 % työajalla. Lisäksi tekninen sihteeri huolehtii asiakaspalvelusta ja laskutuksesta. Vesihuoltolaitoksen taksoista ja maksuista päättää Ruskon kunnanvaltuusto, joka asettaa myös toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet.

Ruskon vesihuoltolaitoksen toiminta-alue koostuu neljästä asemakaavoitetusta osa-alueesta. Ne ovat Ruskon keskustaajamassa, Ruskon Suitturin, Lähteenmäen ja Aholan toiminta-alueella, Ruskon Munittulassa ja Vahdon taajamassa.

Ruskossa asui vuoden 2022 lopussa 6 428 henkilöä. Ruskon vesihuoltolaitoksen vesijohtoverkoston liittyneenä heistä oli 5 293 asukasta ja viemäriverkoston piirissä 4 265 asukasta vuonna 2022. Kulutuspisteitä oli v. 2022 lopussa 2 135 kpl. Uusia liittyjiä vesijohtoverkoston tuli vuoden aikana 11 kpl. Uusia viemäri liittymissopimuksia tehtiin 40 kpl, joista 25 kpl oli jätevesiosuuskunnista Ruskon vesihuoltolaitoksen suoriksi asiakkaiksi siirtyneitä.

Vesijohtoverkostoa oli vuoden 2022 lopussa yhteensä 196 km ja viemäriverkostoa 143 km. Jätevesipumppaamoja on viemäriverkostossa 24 kpl.

Vesijohtovettä myytiin vuonna 2022 yhteensä 304 284 m³ ja jätevettä laskutettiin 205 096 m³. Vedestä käyttivät kotitaloudet 74 %, maatalous 13 %, teollisuus 8 % ja palvelualat 5 %. Vettä pumpattiin vedenottamoilta vesijohtoverkoston yhteensä 347 969 m³. Jätevettä puolestaan otettiin vastaan ja toimitettiin Turkuun keskusjätevedenpuhdistamolle yhteensä 284 523 m³.

Vesijohtoverkoston pumpatusta vedestä meni vuotovesiin ja muuhun maksuttomaan kulutukseen 43 685 m³. Viemäriverkoston puolestaan päätyi ylimääräisiä vesiä 79 427 m³. Vesijohtoverkoston vuotovesiprosentti oli siten 12,6 % ja viemäriverkoston vuotoprosentti 38,7 %. Näiden lukujen perusteella Ruskon verkostot ovat kohtuullisen tiiviitä. Vesi- ja viemärilaitosyhdistys VVY:n lanseeraaman hyvän vesihuollon kriteeristön mukaan Ruskon kokoisella vesihuoltolaitoksella laskuttamattoman veden osuus vesijohtoverkostossa pitäisi olla alle 25 % ja jätevesiviemäriin saisi tulla vuotovesiä enintään 40 %. Nämä kriteerit täyttyivät Ruskon vesihuoltolaitoksella vuonna 2022.

Vesijohtovesi täytti tarkkailutulosten perusteella Sosiaali- ja terveysministeriön (STM) talousvesiasetuksen (1352/2015) mikrobiologiset laatuvaatimukset ja -tavoitteet. Vesijohtovuotoja korjattiin neljä kappaletta.

Lähivuosien tavoitteiksi Ruskon vesihuoltolaitoksella on kirjattu mm. varavesiyhteyden saaminen Antintalon vedenottamon ja Turun Seudun Vesi Oy:n verkoston välille, hiekkasuodatuksen rakentaminen Vahdon vesilaitokselle raudan ja mangaanin poistamiseksi, siirtoviemäriinjauksen muuttaminen Turun ja Raision puolella sekä kyseisen viemäriputken saneeraus. Ruskon kunnan alueella olevien jätevesiosuuskuntien ottaminen osaksi kunnan verkostoa on myös suunnitelmissa.

3. Ruskon vesihuoltolaitoksen nykyisen taksatason tarkastelu

Nykytilannetta tarkastellaan tässä selvityksessä pääosin vuoden 2022 tilinpäätöksen avulla. Taksojen tarkastelussa pitkällä aikavälillä hyödynnetään myös taloussuunnitelman tietoja vuosilta 2023-2025.

Ruskon vesihuoltolaitoksella ovat veden ja jäteveden käyttömaksujen lisäksi käytössä perusmaksu ja liittymismaksu. 1.1.2023 alkaen veden käyttömaksu on 1,50 €/m³ (alv 0 %) ja jäteveden käyttömaksu 2,40 €/m³ (alv 0 %). Veden vuotuinen perusmaksu on 55,84 €/liittymä (alv 0 %) ja jäteveden vuotuinen perusmaksu samoin 55,84 €/liittymä (alv 0 %).

Veden ja jäteveden liittymismaksut peritään tasatakoilla. Liittymismaksun suuruus on veden osalta yhden asunnon talosta 2 000 € (+ alv 24 %) ja jäteveden osalta 3 000 € (+ alv 24 %). Kahden asunnon pientalossa liittymismaksut ovat kaksinkertaiset, kolmesta asunnosta kolminkertaiset jne. moninkertaiset verrattuna yhden asunnon liittyjään. Julkisilla rakennuksilla (sairaalat, koulut, virastot yms.) liittymismaksu on sama kuin kolmen asunnon rakennuksella eli vesi 6 000 € (+ alv 24 %) ja jätevesi 9 000 € (+ alv 24 %). Myymälä- ja tuotantorakennusten liittymismaksu on sama kuin kahden asunnon rakennuksella. Liittymismaksut ovat siirto- mutta eivät palautuskelpoisia ja kirjataan siten tuloina vesihuoltolaitoksen liikevaihtoon.

Vuoden 2022 tilinpäätöksessä Ruskon vesihuoltolaitoksen liikevaihto oli 1 101 717,30 euroa. Liiketoiminnan muita tuottoja oli lisäksi 6 887,60 euroa. Toimintakuluja kertyi yhteensä 768 366,14 euroa materiaaleina ja palveluina. Henkilöstökuluja ei ole kirjattu tilinpäätökseen erikseen. Suunnitelman mukaisia poistoja tehtiin 288 396,00 eurolla ja liiketoiminnan muita kuluja oli 6 525,97 euroa. Tilikaudelta syntyi siten liikeylijäämää 45 316,79 euroa. Rahoitustuotoissa ja -kuluissa maksettiin kunnalle korvausta peruspääomasta 145 781,56 euroa ja muita rahoituskuluja kirjautui 97,63 euroa. Tilikauden alijäämä (tappio) oli siten edellisten erien summana -100 562,40 euroa. Vuoteen 2021 verrattuna liikevaihto aleni 161 300 eurolla ja toimintakulut kasvoivat 94 300 eurolla.

Rahoituslaskelmasta ilmenee, että vuonna 2022 toiminnan ja investointien rahavirta (TIR) oli vesihuoltolaitoksella 187 833,60 euroa positiivinen. Toisin sanoen 111 698,04 euron suuruiset investoinnit pystyttiin rahoittamaan kokonaan omarahoituksella eli liikeylijäämän, poistojen ja rahoitustuottojen summalla.

Vuonna 2022 vesihuoltolain vaatimus kaikkien menojen kattamisesta maksutuloina toteutui Ruskon vesihuoltolaitoksella, kuten tapahtui myös vuonna 2021. Toimenpiteiden riittävyttä erityisesti saneeraustarpeen suhteen on taloustilanteen lisäksi arvioitava kuitenkin myös mm. putkirikkojen määrän, vesijohtoverkoston vuotovesimäärän (verkkostoon pumpatun ja laskutetun vesimäärän erotus ja sen kehitystrendi viime vuosina) sekä viemäriverkoston vuoto- ja hulevesien määrän (puhdistamolle johdetun ja laskutetun jätevesimäärän erotus ja sen kehitystrendi viime vuosina) perusteella.

Verkostojen laskennallinen uusiutumisaika eli verkostopituus (metriä) jaettuna vuosittaisella saneerauksella (metriä/vuosi) antaa myös osaltaan kuvan verkostojen tilasta. Vuonna 2022 Ruskossa vesijohtoja saneerattiin 55 metriä ja viemäriverkostoa 115 metriä. Kun verkostopituudet 196 km ja 143 km jaetaan näillä saneerausmäärillä, saadaan vesijohtoverkoston uusiutumisajaksi 3 564 vuotta ja viemäriverkoston uusiutumisajaksi 1 243 vuotta. Nämä ajat ylittävät monikymmenkertaisesti verkostojen laskennallisen käyttöiän. Vaikka Ruskon verkostojen tila onkin vielä kohtalainen tällä hetkellä, on verkostojen saneerausta syytä lisätä lähivuosina selvästi, jotta nykyinen hyvä palvelutaso pystytään turvaamaan.

Vuoden 2023 talousarviossa ja vuoden 2024 taloussuunnitelmassa vesihuoltolaitoksen toiminnan ja investointien rahavirta TIR kääntyy negatiiviseksi. Talousarviokirjan mukaan rahoitusaliäämä on 492 470 euroa vuonna 2023 ja 92 470 euroa vuonna 2024.

Vuoto- ja hulevedet lisäävät tarpeettomasti puhdistettavan veden määrää vedenpuhdistuksessa, veden ja jäteveden pumppauksissa sekä jätevesien puhdistuksessa, mikä lisää merkittävästi käyttökustannuksia ja vaikeuttaa jätevedenpuhdistamolta vaaditun puhdistustuloksen saavuttamista, vaikka viime mainitun vaatimuksen täyttyminen onkin Ruskon osalta siirtynyt sopimusteitse pääosin Turun seudun keskuspuhdistamon vastuulle. Myös vedenottamoiden kapasiteetti voi käydä kasvavassa kunnassa ennenaikaisesti riittämättömäksi näiden ”turhien” vesien vuoksi.

4. Taksojen tarkastelu pitkällä aikavälillä

Taksojen tarkastelu pitkällä aikavälillä perustuu Ruskon vesihuoltolaitoksen talousarvioon 2023 ja taloussuunnitelmaan vuosille 2023-2025.

Tässä selvityksessä oletetaan, että vesihuoltolaitoksen myyty vesimäärä, laskutettu jätevesimäärä ja käyttömenot säilyvät vuoden 2022 toteutuneella tasolla. Tavanomaisiin uudisrakennus- ja ylläpitoinvestointeihin oletetaan käytettävän vuodesta 2025 alkaen 200 000 euroa vuosittain, mikä on hieman vähemmän kuin vuonna 2024 käytettävä 250 000 euroa. Perusteena on se, että tulevana vuosina verkostosaneerauksiin varataan määräraha erikseen.

Verkostosaneerausten määrää kasvatetaan niin, että VVY:n hyvän vesihuollon kriteeristössä Ruskon kokoisille vesihuoltolaitoksille suositeltu vesijohtoverkoston uusiutumisaika 175 vuotta saavutetaan. Viemäriverkostolle käytetään tässä selvityksessä samaa uusiutumisaikaa. Vesijohtoverkostoa tulisi tällöin saneerata vuosittain keskimäärin 1,1 km ja viemäriverkostoa keskimäärin 0,8 km.

Verkostojen saneerauksen keskimääräiseksi kustannukseksi arvioidaan vesijohtojen osalta 300 euroa/m ja viemärien osalta 250 euroa/m. Tällöin investoinnit lisääntyvät vesijohtoverkostossa 336 000 euroa ja viemäriverkostossa 204 000 euroa.

Tällä aiempia keskimääräisiä vuosia korkeammalla investointitasolla poistojen kokonaismäärä kasvaa lähivuosina. Lisäpoistoja syntyy vuonna 2024 noin 13 200 euroa, vuonna 2025 noin 26 300 euroa, vuonna 2026 noin 39 500 euroa ja vuonna 2027 noin 29 300 euroa nykyiseen verrattuna Ruskon kunnan poistosuunnitelman mukaisella 35 vuoden poistojalla laskettuna.

Toiminnan ja investointien rahavirran (TIR) tulee myös olla positiivinen, jotta Ruskon kunta ei joudu rahoittamaan vesihuoltolaitostaan vesihuoltolain vastaisesti joko ottamalla lisää velkaa tai karsimalla vastaavan summan muista jäljellä olevista palveluistaan.

Vuosien 2024 – 2027 talouslaskelmissa taksankorotukset on mitoitettu niin, että TIR on positiivinen vuodesta 2024 alkaen. Tähän tarvitaan varoja vuonna 2024 noin 92 500 euroa ja vuosina 2025 – 2027 noin 42 500 euroa vuosittain.

Taksankorotukset on laskettu niin, että samalla taksatasolla pärjätään ilman uusia korotuksia vuodet 2024 – 2027.

Taksankorotus on seuraavissa kohdissa 5 ja 6 kohdistettu kokonaan käyttömaksuihin. Kohdassa 7 on tarkasteltu mahdollisuuksia taksarakenteen muutoksiin, jolloin osa korotuksista kohdentuu muihin taksan elementteihin ja käyttömaksujen korotustarve vastaavasti pienenee.

5. Veden käyttömaksu vuosille 2024 – 2027

Vesilaitoksella siirtyä valmiiseen käyttöomaisuuteen kohteita vuosina 2024 – 2027 keskimäärin 336 000 euroa aiempaa enemmän. Vesilaitoksen poistot lisääntyvät tällöin nykyiseen verrattuna 9 600 euroa vuonna 2024, 19 200 euroa vuonna 2025, 28 800 euroa vuonna 2026 ja 38 400 euroa vuonna 2027. Rahoitusaliäämän kattamiseen tarvitaan vesilaitoksella lisätuloja 44 500 euroa vuonna 2024 ja 20 400 euroa vuosittain vuosina 2025 – 2027. Muut kustannukset säilyvät ennallaan. Toimintatuottoja tarvitaan tällöin lisää rahoitusaliäämän kattamistarpeen ja lisäpoistojen erotuksen verran. Kun lisääntynyt

tuottotarve jaetaan laskutetulla vesimäärällä 304 284 m³, saadaan selville vesimaksun korotustarve, joka on noin 1,11 €/m³ nykyiseen verrattuna. **Veden käyttömaksun tulisi siten olla 2,61 €/m³ (alv 0 %) vuosina 2024-2027**, jotta vesilaitoksen kaikki kustannukset saadaan katettua vesihuoltolain mukaisesti käyttäjiltä perittävillä maksuilla.

6. Jäteveden käyttömaksu vuosille 2024 – 2027

Tasaisella saneeraustahdilla valmiiseen käyttöomaisuuteen siirtyy viemärlaitoksella vuosittain kohteita 204 300 euroa aiempaa enemmän vuosina 2024-2027. Investointi lisää poistoja nykyiseen verrattuna 5 800 euroa vuonna 2024, 11 700 euroa vuonna 2025, 17 500 euroa vuonna 2026 ja 23 300 euroa vuonna 2027. Rahoitusaliijäämän kattamiseen tarvitaan viemärlaitoksella lisätuloja 48 000 euroa vuonna 2024 ja 22 000 euroa vuosittain vuosina 2025 – 2027. Käyttökustannukset säilyvät nykyisellään. Toimintatuottoja tarvitaan tällöin lisää rahoitusaliijäämän kattamistarpeen ja lisäpoistojen erotuksen verran. Kun lisääntynyt tuottotarve jaetaan laskutetulla jätevesimäärällä 205 100 m³, saadaan selville jätevesimaksun korotustarve, joka on n. 1,06 €/m³. **Jäteveden käyttömaksun tulisi siten olla 3,46 €/m³ (alv 0 %) vuosina 2024-2027**, jotta jätevesilaitoksen kaikki kustannukset saadaan katettua vesihuoltolain mukaisesti käyttäjiltä perittävillä maksuilla.

7. Taksarakenteen tarkastelu

Ruskon vesihuoltolaitoksella on käytössä veden ja jäteveden käyttömaksujen lisäksi perusmaksu ja verkostoon liiyyttäessä perittävä liittymismaksu. Perusmaksu on tulosvaikutteinen maksu, jonka avulla voidaan jonkin verran pienentää käyttömaksujen korotustarvetta. Se on luonteeltaan maksu, joka peritään vesihuoltopalvelun ylläpitämisestä kulutuksesta riippumatta. Liittymismaksujen puolestaan tulisi kattaa verkostojen uudisrakentamisen kustannukset.

Ruskon vesihuoltolaitoksen vuoden 2022 maksutuloista oli veden ja jäteveden käyttömaksuja 882 453 euroa sekä perusmaksuja 215 263 euroa. Käyttömaksujen osuus oli 77,3 % ja perusmaksujen osuus 22,7 %.

Veden perusmaksujen osuus vesimaksutuloista on 26,1 % ja jäteveden perusmaksujen osuus 19,5 % jätevesimaksutuloista.

Vesilaitosyhdistyksen (VVY) keväällä 2017 valmistuneissa vesihuoltolaitosten maksuja koskevissa ohjeissa ja suosituksissa esitetään, että vesihuoltolaitosten perusmaksutulojen tulisi kattaa 50 % käyttö- ja perusmaksutuloista. Korotus tulisi suosituksen mukaan tehdä vaiheittain. Nykytilanteessa perusmaksujen osuus käyttö- ja perusmaksutuloista on Suomen vesihuoltolaitoksilla yleisesti tasolla 10-30 %. Perusmaksujen osuuden kasvattaminen turvaa vesihuoltolaitosten toimintakykyä, kun veden ominaiskulutus (litraa/asukas/vuorokausi) nykyisin alenee pienentäen vesihuoltolaitosten käyttömaksutuloja.

Ruskon vesihuoltolaitoksella **perusmaksujen korottaminen tämänhetkiselä tasolta 30 prosenttiin** maksutuloista toisi nykyisillä laskutetuilla kuutiomäärillä vuosittain lisätuloja yhteensä 69 300 euroa, josta 17 700 euroa vesilaitokselle ja 51 600 euroa viemärlaitokselle. Tällöin veden käyttömaksun korotusta voitaisiin pienentää 0,06 €/m³ ja jäteveden käyttömaksun korotusta 0,25 €/m³. **Veden käyttömaksu vuosina 2024-2027 olisi tällöin 2,55 €/m³ ja jäteveden käyttömaksu 3,21 €/m³.**

Ruskon vesihuoltolaitoksella **perusmaksujen korottaminen tämänhetkiseltä tasolta 50 prosenttiin** maksutuloista toisi nykyisillä laskutetuilla kuutiomäärillä vuosittain lisätuloja yhteensä 259 600 euroa, josta 109 000 euroa vesilaitokselle ja 150 100 euroa viemärlaitokselle. Tällöin veden käyttömaksun korotusta voitaisiin pienentää 0,36 €/m³ ja jäteveden käyttömaksun korotusta 0,73 €/m³. **Veden käyttömaksu vuosina 2024-2027 olisi tällöin 2,25 €/m³ ja jäteveden käyttömaksu 2,73 €/m³.**

8. Yhteenveto ja toimenpidesuosituksset

Vesihuoltolain vaatimus kaikkien kustannusten kattamisesta toiminnasta saatavilla maksuilla ei toteudu, mikäli vesihuoltolaitoksen toiminnan ja investointien rahavirtaa (TIR) ei saada pidettyä positiivisena. Se edellyttää, että investoinnit pystytään rahoittamaan vesihuoltolaitoksen omarahoituksella, joka koostuu vesihuoltolaitoksen liikeylijäämästä, rahoitustuotoista ja -kuluista sekä vesihuoltomaksuilla rahoitettavista poistoista.

Tässä selvityksessä on tarkasteltu, miten Ruskon vesihuoltolaitoksen rahoituksellisesti alijäämäinen toiminta voidaan kääntää kestävästi positiiviseksi niin, että Ruskon kunta ei joudu jatkossa rahoittamaan vesihuoltolaitostaan. Selvitys on ajankohtainen, koska vesihuoltolaitoksen on tarkoitus panostaa lähivuosista alkaen selvästi aiempaa enemmän verkostosaneerauksiin, jotta vesihuoltolaitoksen palvelutaso kyetään säilyttämään nykyisellä hyvällä tasolla.

VVY:n Hyvän vesihuollon taso -kriteeristö suosittelee, että Ruskon vesihuoltolaitoksen suuruisilla vesihuoltolaitoksilla verkostoja saneerataan siten, että verkostot saadaan laskennallisesti uusittua kokonaan 135 vuoden aikana. Ruskon vesihuoltolaitoksella siihen päästään, mikäli vesijohtoverkoston uusitaan 1,1 km vuosittain ja jätevesiviemäreitä 0,8 km vuosittain. Vesijohtoverkoston saneerauksiin tarvitaan tällöin varoja 336 000 euroa nykyistä enemmän ja viemäriverkoston saneeraukseen 204 000 euroa nykyistä enemmän.

Muutoksen toteuttaminen edellyttää vesihuoltolaitoksen maksujen melko suurta korottamista. Mikäli vesihuoltolaitoksen maksuja ei koroteta riittävästi, jäävät vesihuoltolaitoksen investoinnit Ruskon kunnan rahoitettaviksi muita kunnan menoja karsimalla tai lisää velkaa ottamalla. Huonoimmassa tapauksessa houkutus lykätä saneerausinvestointeja ”säästösyistä” edelleen kasvaa maksujen kurissa pitämiseksi. Sellainen tilanne johtaa vääjäämättä ennen pitkää verkostojen rapautumiseen, palvelutason heikkenemiseen häiriötilanteiden lisääntyessä ja kustannusten nousuun mm. äkillisten ja ennakoimattomien korjausten lisääntyessä sekä turhaan pumpattavien vuoto- ja hulevesien määrän kasvaessa hatarissa järjestelmissä. Seuraaviin suosituksiin on koottu toimenpiteitä, joiden avulla vesihuoltolain edellyttämä kustannuskattavuus voidaan saavuttaa.

Suositus 1 (nykyinen taksarakenne):

Vesijohtoverkoston saneerausten rahoittamiseksi veden käyttömaksun tulisi olla nykyisellä taksarakenteella 2,61 €/m³ (alv 0 %) vuosina 2024-2027, jotta vesilaitoksen kaikki kustannukset saadaan katettua omarahoituksella. Korotus nykyiseen 1,11 €/m³.

Viemäriverkoston saneerauksen rahoittamiseksi jäteveden käyttömaksun tulisi olla nykyisellä taksarakenteella 3,46 €/m³ (alv 0 %) vuosina 2024 – 2027, jotta viemärlaitoksen kaikki kustannukset saadaan katettua omarahoituksella. Korotus nykyiseen 1,06 €/m³.

Suositus 2 (muutettu taksarakenne, perusmaksujen osuus 30 %):

Kasvattamalla veden perusmaksujen osuus maksutuloista nykyisestä 26,1 %:sta tasolle 30 % voidaan veden käyttömaksun korotustarvetta hieman pienentää. Veden käyttömaksun laskennallinen

korotustarve alenee tällöin 0,06 €/m³ ja veden käyttömaksun tulisi olla **2,55 €/m³ (alv 0 %)** vuosina 2024 – 2027.

Kasvattamalla jäteveden perusmaksujen liikevaihto-osuus nykyisestä 19,5 %:sta tasolle 30 % voidaan jäteveden käyttömaksun korotustarvetta hieman pienentää. Jäteveden käyttömaksun laskennallinen korotustarve alenee tällöin 0,25 €/m³ ja jäteveden käyttömaksun tulisi olla **3,21 €/m³ (alv 0 %)** vuosina 2024 – 2027.

Suositus 3 (muutettu taksarakenne, perusmaksujen osuus 50 %):

Kasvattamalla veden perusmaksujen osuus maksutuloista nykyisestä 26,1 %:sta Vesilaitosyhdistyksen (VVY) suosituksen mukaiselle tasolle 50 %:iin voidaan veden käyttömaksun korotustarvetta edelleen hieman pienentää. Veden käyttömaksun laskennallinen korotustarve alenee tällöin 0,36 €/m³ ja veden käyttömaksun tulisi olla **2,25 €/m³ (alv 0 %)** vuosina 2024 – 2027.

Kasvattamalla jäteveden perusmaksujen liikevaihto-osuus nykyisestä 19,5 %:sta Vesilaitosyhdistyksen (VVY) suosituksen mukaiselle tasolle 50 %:iin voidaan jäteveden käyttömaksun korotustarvetta edelleen hieman pienentää. Jäteveden käyttömaksun laskennallinen korotustarve alenee tällöin 0,73 €/m³ ja jäteveden käyttömaksun tulisi olla **2,73 €/m³ (alv 0 %)** vuosina 2024 – 2027.

Suositus 4 (käyttökustannusten hillintä):

Hule- ja vuotovesien vähentämisellä voidaan saavuttaa merkittäviä säästöjä käyttökustannuksissa.

Ruskon vesihuoltolaitoksen käyttökustannukset olivat vuonna 2022 noin 768 000 euroa.

Vesijohtoverkoston pumpattiin vettä 348 000 m³ ja jätevedenpuhdistukseen vesiä johdettiin 284 000 m³ eli yhteensä vesiä käsiteltiin vesihuollon järjestelmissä 632 000 m³. Käyttökustannus oli näin laskien 1,22 €/m³. Näistä vesistä oli vesijohtoverkoston vuotovesiä ja maksutonta kulutusta 44 000 m³ ja viemäriverkoston hulevesiä 79 000 m³ eli yhteensä 123 000 m³. Nämä ylimääräiset vedet aiheuttivat siten laskennallisesti vesihuoltolaitokselle noin 150 000 euron tarpeettoman lisäkustannuksen v. 2022.

Suositus 5 (kunnan hulevesimaksun käyttöönotto):

Kunnan hulevesimaksulla kerättävillä varoilla voidaan parantaa asemakaava-alueiden kuivatusolosuhteita ja sitä kautta vähentää nykyisin jätevesiviemäriin joutuvien hulevesien määrää.

Hulevesien hallinnan kokonaisvastuu on kunnalla. Hulevesi on rakennetuilta alueilta pois johdettava sade- ja sulamisvettä. Hulevesiä syntyy perustusvesistä ja pintavaluntana rakennusten katoilta, piha-alueilta, katualueilta ja puistoista. Hulevedet johdetaan maaperään imeyttämällä tai vesistöihin putkiviemäreissä ja ojissa. Hulevesien hallinta on osa perusinfraa. Hulevesien hallinnan tarkoitus on estää vesien aiheuttamat haitat kiinteistöille ja ympäristölle. Hulevesijärjestelmiä ovat putkiviemärit, avo-ojat ja erilaiset imeytys- ja viivytysrakenteet.

Kunta voi periä hulevesimaksua kunnan hulevesijärjestelmästä aiheutuvien kustannusten kattamiseksi. (maankäyttö- ja rakennuslain 103 n §). Hulevedet eivät kuulu vesihuoltolain piiriin eikä niitä saa rahoittaa vesi- ja jätevesimaksuilla. Vesihuoltolaitos voi sopimusperusteisesti hoitaa hulevesien hallintaan liittyvät tehtävät kustannukset kattavalla sopimuksella.

Kunnan hulevesimaksu on vuosimaksu, joka laskutetaan kaikilta asemakaava-alueen kiinteistöiltä. Kyseessä on julkisoikeudellinen maksu, josta ei voi saada vapautusta. Maksu koskee kaikkia asemakaava-alueen kiinteistöjä riippumatta siitä, johdetaanko hulevesi maaperään imeyttämällä, ojaan tai hulevesiviemäriin. Omakotitalon maksu on tyypillisesti kunnasta riippuen noin 20 - 50 euroa vuodessa.

Oulussa, 31.10.2023

Pekka Pesonen
Vesi-Hox Oy